Autor Guste Santini
Subota, 12 Lipanj 2010 05:17

Porezni sustav u globaliziranom svijetu postaje najznačajniji nacionalni instrument ekonomske politike. Stoga sam u više navrata - od 1995. godine - predlagao kako bi trebao, po mome mišljenju izgledati porezni sustav u maloj, otvoreno, nerazvijenoj i tranzicijskoj zemlji. Moji napori, osim od strane nekih mojih kolega, nije podržan što sam višeputa komentirao na ovim stranicama. U nastavku dajem sažetak mog zadnjeg prijedloga /listopad 2009. godine/ koji sam objavio u radu: Porezna reforma i hrvatska kriza.

Država je u proteklom razdoblju osiguravala značajne prihode temeljem:

- deficita robne razmjene s inozemstvom,

- rasprodaje obiteljskog srebra i

- javnog duga.

Ciljana participacija države u finalnoj raspodjeli društvenog proizvoda ne bi smjela biti veća od 30%. Kako je danas udio države u finalnoj raspodjeli društvenog proizvoda gotovo 50%, znači da se, putem iteracija, ovo učešće države mora smanjivati. Za uspjeh porezne reforme od presudnog je značaja brže smanjenje rashodne od prihodne strane proračuna.

Umjesto dosadašnje prakse da se najprije odrede rashodi, predlažem da se na samom početku izrade proračuna odrede prihodi koji će se potom putem parlamentarnog procesa razdijeliti na pojedine oblike potrošnje.

Bilo bi potrebno „podijeliti“ proračun na tekući dio i dio koji se odnosi na kapitalna ulaganja. Restrukturiranje državne uprave, lokalne uprave i samouprave moguće je jedino ako se odrede jasni standardi/kriteriji koji su primjereni postojećoj razini nacionalnog dohotka, odnosno dohotka *per capita*.

Jedino je izvozna orijentacija, po mojem mišljenju, put razvoja hrvatskog gospodarstva i pretpostavka trajnog rješenja postojećih problema. U tom smislu potrebno je poreznu reformu tako postaviti da bude, koliko god je to moguće, podrška izvoznom dijelu gospodarstva, što je moguće postići povećanjem neizravnih poreza kako bi se smanjila potrošnja i povećala štednja te smanjenjem izravnih poreza kako bi se smanjila cijena koštanja dobara i usluga na strani izvoznika. Tako konstruiran porezni sustav predstavlja izravnu podršku postojećem tečaju kao nezavisnoj varijabli i podređen je održanju stabilnog tečaja. Stabilnost tečaja kune valja postići povećanjem učinkovitosti nacionalnog gospodarstva, a ne zaduživanjem u inozemstvu, što je do sada bio slučaj. U Hrvatskoj je trenutno u upotrebi porezni sustav potrošnog tipa, temeljem standardne, ali ne i moje klasifikacije. Međutim, on nije dao pozitivnih učinaka jer su monetarno-kreditna politika i odvajanje tečaja kune od salda platne bilance, kao i pretjerano velika participacija države u društvenom proizvodu, eliminirali njegovu izvoznu orijentaciju. Stoga je od presudnog značaja koordinacija svih politika kako bi se ostvario cilj – izvozna orijentacija hrvatskog gospodarstva. Naprosto: ***„Akumulirajte, akumulirajte - u tome je sav prorok i Mojsije“*** (Karl Marx), nužno je polazište na kojem se mora temeljiti gospodarski sustav pa samim time i porezni sustav kao njegov, u globaliziranom svijetu, najbitniji podsustav.

PDV bi trebalo povećati sa sadašnjih 23% na 25% u dva navrata, i to za jedan posto 1.1. 2011., odnosno 1.1. 2012.

Porezni prihodi od trošarina trebali bi se povećati za najmanje 20%. Korekcija postojećih trošarina, odnosno uvođenje novih trošarina trebalo bi biti izvršeno tijekom 2010. godine.

Porezne stope poreza na dohodak primjenjivale bi se od 1. siječnja 2010. godine kako slijedi:

- **dohodak do 5.000 kuna bio bi izuzet od oporezivanja;**
- **dohodak od 5.001 do 15.000 kuna oporezivao bi se po stopi od 10%;**
- **dohodak od 15.001 kuna do 30.000 kuna oporezivao bi se po stopi od 20%;**
- **dohodak od 30.001 kunu i više oporezivao bi se po stopi od 30%.**

Povrat zaštitne kamate izvršio bi se:

- **u 2010. godini za jednu petinu;**
- **u 2011. godini za dvije petine;**
- **u 2012. godini za dvije petine;**
- **u 2013. godini zaštitna kamata bi se trebala povećati iznad razine inflacije.**

Istovremeno je potrebna koordinirana reforma rashodne strane proračuna kako bi se tijekom provedbe reforme ostvarivao suficit proračuna koji bi bio upotrebljen za restrukturiranje države sukladno zahtjevima i standardima Europske unije i potrebama učinkovitog funkcioniranja društvenog sustava.

Nadalje, poreznu reformu morala bi centralna banka podržavati primjerenom politikom likvidnosti, usmjeravanjem kreditne aktivnosti u izvozno orijentirano gospodarstvo. Potrebno je umjesto linearne obvezne pričuve uvesti nelinearnu obveznu pričuvu kako bi se restrukturirali depoziti po kriteriju ročnosti. To bi omogućilo poslovnim bankama dugoročno kreditiranje razvoja gospodarstva, što je jedna od temeljnih pretpostavki njegovog restrukturiranja.

Tečaj kune, shvaćen kao odnos produktivnosti nacionalnog gospodarstva i gospodarstva iz okruženja, nije više moguće održavati putem inozemnog zaduživanja. Vremenski horizont mogućeg održavanja tečaja kune imperativno zahtijeva razradu više scenarija kako politiku tečaja kune usmjeriti na dinamiziranje privredne aktivnosti.

Zaključno, imajući u vidu krizu, svi instrumenti ekonomske politike moraju se promatrati kao varijabilni instrumenti u funkciji razvoja, a ne, kao do sada, u funkciji stabilnosti tečaja kune i cijena. Usput rečeno, stabilnost tečaja i cijena je u najmanju ruku sporna.